

L'educació davant el nou escenari

Teresa Guardans

Conferència pronunciada dins del cicle "*La crisi, una oportunitat de canvi*", organitzat pel col·lectiu Espai Obert (Abril 2010). Publicada pel Centre d'Estudis Francesc Eiximenis (Barcelona, febrer 2011)

Reflexionar sobre l'educació des de la perspectiva d'un cicle que es proposa encarar l'actual crisi en clau de renovació, significa mirar de trobar quines oportunitats d'avenç ens ofereix la situació present.

L'àmbit de l'educació no ha necessitat la crisi per despertar; ja fa temps que procura adequar-se i donar respostes a un escenari en constant transformació. Els interrogants sobre com educar d'una forma més integral, més plenament humana, fa molt que són oberts donant peu a tota mena de tempteigs i de propostes. Certament, però, la sotragada de la crisi hi ha aportat alguna cosa valuosa: urgència i convenciment.

La crisi generalitzada ha afavorit una major consciència col·lectiva dels efectes de la manca de qualitat humana; és a dir: dels resultats d'una pobra educació pel que fa al nivell qualitatiu de les persones –educació en valors–.

La crisi ha deixat ben palès –un cop més– que no val a dir que els sistemes s'autorregulen. Els sistemes mediambientals ja fa temps que van donar la veu d'alarma. Ara però han estat els socio-econòmics, i la disfunció d'aquests és fa sentir d'una forma més immediata, més cruenta i punyent, potser. Ens ha posat davant dels ulls què és el que passa quan qui porta les regnes és l'animal depredador que tots duem dins, sense el contrapès del nivell "d'humanitat" (del que també som capaços). Tant i tant de patiment a escala mundial provocat per unes activitats i uns coneixements professionals posats al servei exclusiu del guany immediat personal! S'ha pogut veure el resultat de la suma d'egocentració + mitjans tecnològics + més coneixements professionals, sense cap mena de contrapès o d'orientació valoral...

La crisi ha mostrat amb tota cruesa que per educar no n'hi ha prou amb equipar amb una sèrie d'habilitats professionals. Educar és afavorir aquell desenvolupament humà integral que és font de responsabilitat, de solidaritat, de compromís amb la vida: amb l'existència del planeta, la dels altres, la nostra. Educar és afavorir el desenvolupament de la saviesa, homes i dones savis. No és que ho descobrim avui, sinó que -col·lectivament- n'ha augmentat la consciència. Educar és fer possible el desenvolupament de les persones en totes les seves dimensions, en totes, sense oblidar les més humanes, les que tenen a veure amb la qualitat interior.

Però quin és el fonament d'aquest desenvolupament qualitatiu? I si hi ha dificultats o qüestions que cal repensar, per què és? Què és el que ha canviat? Els nens i nenes de tots els temps han madurat relacionant-se amb els adults i amb la realitat, en les condicions determinades de cada entorn social i natural. L'escenari de vida canvia dia a dia; les transformacions que s'estan produint en tots els àmbits, de quina manera afecten el desenvolupament interior dels nens i nenes?

Quin és el fonament de la qualitat humana?

En primer que ens cal recordar és què és el que ens fa humans, què és el que ens distingeix de les altres espècies. El fet de relacionar-se com amb la realitat i amb els altres per a obtenir allò que necessitem o desitgem, el compartim amb qualsevol espècie animal. Un interessar-se pel món o pel veí en funció de les pròpies necessitats, desigs i pors, aquest el compartim amb els micos, els elefants o les aranyes, tan se val. No és negatiu, no hem d'oblidar que som uns animals socials amb unes necessitats; si aturéssim aquest interès mogut per la necessitat moriríem. És el que manté en funcionament l'engranatge de la supervivència... Però no és el que dóna sentit a la vida. El que dóna sentit a una vida humana és un altre tipus d'interès, ben peculiar de la nostra espècie: l'interès gratuït, l'interès per la realitat, pel món, perquè hi és, perquè som aquí, perquè les coses existeixen...

L'espècie humana és l'única que, a més de mirar la realitat i els altres en funció del que necessita, és capaç de mirar i sentir gratuïtament, perquè les coses són, perquè la vida "és"... Capaç de mirar, d'admirar i de deixar brotar la veneració.

És quan aquest interès gratuït, genuí, es desenvolupa i pren forma, que la realitat es pot viure com a experiència significativa; és des d'aquesta atenció plena, sense reclams, que ens podem deixar interpel·lar per l'existència, pel que hi ha, per "aquell cor que bateja a través de les venes de l'Univers" –escrivia Raimon Panikkar-. I és en aquest deixar-se interpel·lar on trobem l'arrel del veritable compromís amb l'existència, un compromís que va molt més enllà del voluntarisme... Emoció fonamental humana, actitud interior d'interès gratuït, perquè sí, perquè el que tenim al davant i el que som s'ho val. Per sí mateix. La capacitat de valorar l'existència gratuïtament -la gratuïtat- és la font, la base, de la qualitat humana.

I no serà el mateix la manera de fer front a les necessitats d'una persona amb qualitat humana o sense aquesta. A la vista dels fets, podríem dir que uns humans sense qualitat serien una espècie ben nefasta pel Planeta, un error de la vida... Una espècie que no té fixats biològicament els seus modes i límits de depredació i que, alhora, oblida com orientar les seves immenses capacitats i possibilitats... Una autèntica amenaça.

Ara bé, la capacitat per interessar-se gratuïtament no es pot imposar; no pots obligar a algú a sentir interès. Però es pot afavorir. Com? Oferint la possibilitat d'una relació el més enriquidora possible amb la realitat, amb els altres. És com si volguéssim fer possible un enamorament... Afavorir l'interès profund, gratuït, ple, és ensenyar a mirar, a veure, a obrir els ulls, el cor. I passa per donar importància al desenvolupament d'aquelles capacitats que estableixen aquest contacte amb la realitat.

Com fer-ho? Cada època, cada entorn cultural i social, ofereix unes oportunitats. La vida en els boscos, caçant i recol·lectant, n'oferia unes. El món agrícola unes altres; i ben segur que aquest segle XXI amb l'explosió de les comunicacions, caracteritzat per la innovació contínua, pel canvi, per la globalització, per el desenvolupament científic i tecnològic, n'oferirà unes altres. I en aquest punt és on cal afinar: valorar ben bé les conseqüències del nou escenari, els canvis que s'estan produint pel que fa a la percepció del món, de les relacions humanes, fins i tot del funcionament cerebral, etc. per poder-nos preguntar: quina serà la base d'una experiència significativa de la realitat per les criatures de l'era Internet? Quina és la percepció que tenen del món i de sí mateixos? Quina podrà ser –per ells- la font de l'admiració, de la sorpresa, de l'amor incondicional per l'existència?

No és qüestió de nostàlgia, de voler immortalitzar, o fixar, un món que ha quedat enrera, sinó de procurar veure quines oportunitats ofereix el nou escenari per tal de poder-les aprofitar. I quins buits queden, per tal de ser-ne conscients. Les criatures viuen en el món que hem creat els adults, sense preguntar-los-hi... el mínim que podem fer és procurar dotar-lo de qualitat.

Alguns trets rellevants

Només voldria destacar alguns dels aspectes més rellevants de l'entorn en el que creixen els nens i les nenes i que condiciona d'una forma o altra el desenvolupament de les seves capacitats.

Innovació. Tot el sistema econòmic-social es sosté sobre la innovació contínua. La societat viu de la innovació contínua (del consum d'innovació) i l'incita, perquè el necessita; és important tenir mòbil, i l'ordinador, i aquest joc, i després l'*ipod*, i l'*ipad*, ara això i després allò i, a continuació... canviar i tornar a canviar. El consum no s'ha d'aturar, quan es deté, amenaça la crisi, l'atur, la fam... A nivell de valoració només destacarem una de les conseqüències d'aquest fenomen:

“Usar y tirar”: les coses no tenen valor per si mateixes, sinó per les funcions i aplicacions que ofereixen. No és aquest objecte, aquest mòbil -o el que sigui- el que importa, sinó el servei que ens presta. Una cosa val mentre no sigui superada per les capacitats d'una altra. Qualsevol objecte neix amb una data de caducitat ben propera, en quatre dies serà reemplaçat per una major potència, més memòria, més aplicacions... Així doncs, no tindria cap sentit establir llaços vers un objecte per sí mateix. L'horitzó de la nostra mirada no és l'objecte en sí, sinó l'excel·lència funcional. Tot el sistema transmet aquest missatge, que aviat es fa extensiu al conjunt de les realitats, també a les “vives”. Per extensió, “algú” val mentre aportí “funcions útils”. De manera inconscient, el model del consum s'estén a tots nivells, a qualsevol relació (ja es tracti d'objectes o de persones). No perdem de vista aquesta dada, que serà important. *Caldrà veure com completament aquesta mena de valoració, com es contraresta, com es pot enriquir una percepció de la realitat limitada a l'aspecte funcional...*

El món a través de la pantalla. Televisió, mitjans de comunicació en general, Internet ... Situats davant de possibilitats immenses d'informació i coneixements, creuant tota mena de fronteres d'espai i de temps. L'accés a qualsevol racó del planeta amb un sol “click”. Tenen –tenim– accés immediat a una infinitat de dades, i d'imatges,

fins a un punt que no hauríem imaginat mai. Les criatures veuen el món a través de la pantalla, coneixen (coneixem) per mitjà de l'ordinador, es relacionen per la via de l'ordinador –messenger i les xarxes socials...-, habiten, creixen i aprenen en el ciberespai, desenvolupant les capacitats i habilitats apropiades a aquest món virtual al qual els hem traslladat. Podríem dir que progressivament, viuen en el ciberespai, "habiten" en aquesta interfície.

Grans i petits estem traslladant les relacions humanes, les ocupacions professionals, les activitats d'oci, tot, a l'espai virtual. El ciberespai és cada dia més el nostre escenari de vida. Això, entre altres coses, significa que la percepció de la realitat, *la percepció espacial i temporal pren autonomia en relació al sistema biològic*. És a dir: tots els temps són ara, els reals i els imaginaris; tots es espais són ara. Tan reals són els elements de l'entorn proper i tangible com ho és l'allau d'imatges, d'informacions de tota mena, que arriben a través de les pantalles (TV, ordinador...). Tan reals les magnífiques recreacions dels temps dels dinosaures com el món de Harry Potter, o el planeta Pandora a la pel·lícula Avatar, o els documentals dels fons marins. La realitat no té uns límits definits.

Amb els mitjans tecnològics que tenim a l'abast, les possibilitats d'abordar la realitat generant interrogació i admiració poden ser il·limitades. Com també ho són les de deformar-la o desnaturalitzar-la.

Més aspectes. La innovació tecnològica se sosté sobre el desenvolupament científic i la descripció científica tendeix a convertir-se en les úniques ulleres a través de les que interpretem la realitat. Però tal com comuniquem les descripcions científiques a les criatures, queden molt lluny dels interrogants reals de la ciència. Els oferim unes explicacions que tendeixen a transmetre una visió del món en la què, de fet, tot ja se sap, tot està resolt, conegut, descrit, sabut... ben bé, poca cosa queda per descobrir. I res més lluny de com treballa la ciència, res més lluny del veritable tarannà científic, amb els seus tempteigs, fracassos, dubtes, interrogants, emocions..., res més lluny de les motivacions i les experiències dels homes i dones que s'hi dediquen.

La quasi exclusivitat del llenguatge conceptual a l'hora de transmetre continguts, té una altra conseqüència important: la pèrdua de competència en relació a aquells llenguatges que no tenen finalitat descriptiva, els llenguatges que aprofundeixen en el valor de les coses i l'expressen: el poètic, el mític, el musical, l'art ... etc.

Quina serà l'habilitat intel·lectual imprescindible per poder gestionar adequadament el tsunami d'informació? O dit d'una altra manera, quines capacitats intel·lectuals seran les que ens asseguraran el pa de cada dia? L'èxit i l'eficàcia dels "caçadors" del segle XXI depenen de la capacitat de selecció d'informació, el més ràpida possible. L'objectiu és aconseguir la informació requerida, amb el menor nombre de passos: selecció i relació d'*inputs* al bell mig d'una allau permanent d'informacions. Cada cop és més important l'actitud de *tempteig-error*, sense model previ. Tot el contrari de les hores i hores, i hores!, d'alerta, d'atenció, de compenetració amb el medi natural que feien falta per sobreviure en un entorn caçador-recol·lector. O les hores i hores, d'atendre a la terra i als seus fruits, d'observació dels fenòmens meteorològics, per assegurar-se la supervivència en un entorn agrícola. Tampoc ho haurem d'oblidar això, i més quan resulta que sabem que l'atenció directa i continuada cap a alguna cosa és imprescindible per generar i enfortir un lligam en relació a ella.

Tornem al tema de la vida al *ciberespai* i a les noves tecnologies... Què passa amb les relacions humanes? D'una banda se'ns ofereix la possibilitat de poder-nos connectar amb persones que viuen a l'altre extrem del planeta mentre que, d'una altra, resulta que el cara a cara amb el veí, la relació directa està quedant substituïda per la relació virtual: són la cara i la creu de les xarxes socials, un fenomen que s'està estenent a una velocitat vertiginosa. La interfície no només facilita la relació amb gent o situacions allunyades, sinó que també crea un "espai de seguretat" en la relació amb els companys propers, aquells nois i noies amb els que s'ha compartit el dia a l'aula, intercanviant ben poques paraules i, en canvi, quan cadascú arriba a casa, a la soledat de l'habitació, engega l'ordinador i es connecta, és quan realment comença la "conversa", converses sense el contacte directe dels rostres, les expressions, la mirada de l'altre. Un tipus de relació que permet amagar-se darrera la personalitat que cadascú vulgui crear i en la que, rarament s'arriben a trobar les persones reals, autèntiques, amb les seves pors i les seves esperances, amb els seus límits i els seus projectes.

És una situació molt ambivalent: d'una banda, una possibilitat il·limitada d'accés a tota mena tipus de coneixements i de realitats, possibilitat de col·laboració amb persones a milers de kms., de viure realment en un "poble global"... i, alhora, es pot donar un grau d'aïllament com mai, unes vides sense contacte real tangible ni amb el món ni amb els altres.

Destacarem un altre punt: *les coordenades generacionals*. En el model tradicional de vida tot el que era important per la vida ho aportaven els grans, es transmetia d'una generació a la següent. Quan els coneixements, les habilitats, el saber en totes les seves formes arribava al present des del passat, els grans eren el dipòsit natural del saber, pel fet mateix de ser els grans. L'edat madura era símptoma de major saviesa, sinònim de valor, de riquesa.

Avui s'aprèn innovant, temptejant, creant, mirant cap al futur. Des de la perspectiva dels joves, són ells els que més saben, senten i veuen que estan millor adaptats, que són més hàbils per moure's en el món i més ben preparats per innovar. I la innovació és la font de riquesa essencial. Si això és així, ...qui ensenya a qui?

En aquest punt està quedant modificat el que ha estat un eix fonamental dels processos de socialització, i caldrà analitzar-ho bé, no perdre'l de vista, per tal de copsar bé totes les seves conseqüències. Per primer cop en la història humana la generació que puja no ho aprèn tot dels grans...

I una altra dada: la joventut és el "segment", el comprador potencial, al que es dirigeixen majoritàriament els fabricants; amb la qual cosa la publicitat afalaga intensament, i extensament, el fet de ser "jove". "Ser jove" és el barem del benestar, l'objectiu a assolir i conservar. "L'èxit" no s'aconsegueix madurant –seria el missatge-, l'èxit és cosa de joves...

Ni la maduresa, ni la mort, s'han fet un lloc -de moment- en la nova trama cultural.

Afavorir el desenvolupament interior

Amb aquestes 4 pinzellades només voldria destacar que si cada època ha hagut d'esforçar-se a la seva manera per dotar de qualitat humana interior a les noves generacions, el repte que tenim plantejat avui és especialment poderós.

En primer lloc perquè el poder tecnològic de què disposem, mancats de qualitat humana, posa en perill la mateixa continuïtat de la vida sobre aquest planeta.

I, en segon lloc, perquè és evident que el nou escenari de vida necessita formes pròpies de conreu de la qualitat humana; no ens podem limitar a repetir models heretats. Sense fer soroll i sense avisar, els referents absoluts han anat desapareixent de l'horitzó, la validesa de la veu de l'experiència, de la cadena intergeneracional, ha perdut terreny; allunyada de la repetició d'un model, de l'aplicació d'unes formes conegudes de conrear, o de construir, o d'associar-se,... la vida a les societats d'innovació és més aviat fluir, moure's, en base a la prospectiva, al tempteig, en una actitud de creativitat constant, i necessària. En aquest marc, el meu saber d'avui, anul·la o supera el d'ahir i, alhora, sóc ben conscient dels límits instrumentals del meu saber d'avui. Sé que no sé. Sé que ningú sap. Sabem dels límits del saber i que, tot i aquests límits, ens cal no deixar d'aprendre; aprendre a aprendre, aprendre a fluir, amb flexibilitat. Desapareixen els absoluts, s'esfumen les certeses perdurables. Amb no poca angoixa, creix la consciència de ser responsables de la construcció del present, una construcció que només podem dur a terme, des de la incertesa, però procurant posar-hi la major lucidesa de la que siguem capaços.

En síntesi, ens estem veient trasplantats a una realitat d'unes característiques ben diferents d'aquelles per a les que teníem eines vàlides (a la motxilla) de transmissió i de formació.

Hem començat afirmant que la clau de la qualitat rau en arribar a estimar profundament i gratuïtament l'existència. I que això passa per atendre / aprehendre / comprendre ... directament, el més a prop possible de la realitat, dia a dia. No s'estima allò amb el què no s'està en contacte, allò que no es coneix. I aquest contacte directe – ho acabem de veure- no ens l'ofereixen (cada cop menys) les activitats quotidianes, per sí mateixes. Té poca relació amb les nostres ocupacions quotidianes, hi té poc espai, si no és que li fem lloc específicament, expressament. Lloc a què?

A que els nens i nenes "arribin a contemplar la meravella que s'amaga darrera de tot allò que d'entrada sembla tan evident" -deia Kieran Egan-. "La primera tasca de l'educació és ensenyar a veure" recorda un text de Rubem Alves. Despertar l'interès, cultivar-lo, fer-lo créixer: aquest serà el repte.

I pel que he dit fins ara, el camí passarà per buscar les maneres de suplir el poc contacte directe amb la realitat (la natural i la humana) que caracteritza la vida de les grans aglomeracions urbanes, amb la seva contrapartida virtual, ciberespacial, a tots els nivells. La base avui del cultiu de la qualitat humana ha de comptar amb tots aquells intents que ajudin a capgirar la mirada de les criatures vers la realitat. La tasca d'obrir l'espiral que gira entorn del propi melic sempre ha estat necessària, les criatures d'avui no són més egocentrades que les de qualsevol altra època, però ho són d'una manera peculiar; aquesta tasca avui haurà de tenir en compte com poder-los posar en contacte vital, valuós, amb l'existència. Amb l'existència "real", no només la virtual, amb aquella que pot apel·lar a les entranyes.

Si quan ens plantegem el cultiu de la interioritat ens quedéssim al nivell de com treballar una sèrie d'actituds com poden ser la tolerància, o la consciència social, o la consciència ecològica ... etc. em sembla que ens estaríem quedant a la superfície, ens estaríem movent per les branques, sense tenir en compte la base, els problemes a les arrels, és a dir: la manca de consistència de la realitat. No és que la consciència social o l'ecològica no siguin importants, que ho són, però mentre el cor no es posi en contacte amb el món tota la resta queda en pur voluntarisme, sense força per a sostenir-se i per poder realment fructificar en el futur, al llarg del creixement d'aquelles petites persones.

Si educar és plantar les llavors d'homes i dones amb qualitat interior, cal no perdre de vista la distància creixent entre l'entorn en el que es mouen les activitats humanes, és a dir, el dia a dia dels éssers humans, i la realitat viva, aquella que és capaç de bategar, de generar interès, de commoure, de motivar la nostra dedicació i la nostra atenció.

Escurçar aquesta distància: és el que s'està movent com el repte pedagògic central, compartit des de les diverses àrees de l'ensenyament, des dels diversos moments i situacions de relació amb les criatures. Escurçar la distància amb la realitat viva si volem que les futures generacions d'adults siguin persones senceres, plenes. I no només persones capaces d'una sèrie de competències professionals.

De la mateixa manera que s'insisteix en que el nou model de vida força a aprendre a aprendre contínuament i que, per tant, cal ensenyar a aprendre a aprendre, se'ns fa palès que hi ha un altre nivell que no ha de quedar oblidat: la importància d'ensenyar a veure, de preparar-se per poder tenir notícia del que existeix, ...ensenyar a ser. Ensenyar a tornar la mirada vers el que existeix, i "mirada" significa ulls, cor, ment, tot l'ésser. Perquè en el "veure", en aquest veure que sent i comprèn el que té davant seu, participa tot l'ésser.

Es tracta de despertar l'atenció, d'enfortir-la, de la mateixa manera que ho fem amb la memòria o amb la capacitat de càlcul. Enfortir-la i motivar-la per atendre més enllà de si mateix. Això es pot dur a terme a les aules, però no només. Qualsevol moment de la vida compartida amb les criatures pot oferir-nos motius per a cultivar l'atenció¹. Només cal que li atorguem la importància que en veritat mereix i no ens faltaran ocasions per a la pràctica. Poden ser jocs d'observació o activitats que suposin reptes per l'atenció, tot pot servir. I a les aules: qualsevol tema de naturals o de socials pot quedar limitat a un llistat de conceptes a memoritzar que dóna per fet que tot se sap per endavant... O pot convertir-se en un camp d'exploració d'una realitat oberta i inabastable (sigui quin sigui el tema a estudiar), que comencem a abordar des del diàleg, recollint el que uns i altres saben del tema, també el que ens sembla que no sabem, posant de relleu tot allò que ens agradaria arribar a saber. El model escolar que s'està implementant de treballar per projectes va per aquí; l'objectiu de l'ensenyament passa de ser la transmissió d'una sèrie de conceptes i continguts, a despertar l'interès, a motivar l'aprenentatge: incitar la interrogació, provocar el dubte, animar el diàleg i la reflexió, posar en camí d'exploració...

---

¹ No podem estendre'ns aquí en exemples i propostes concretes, però en trobareu a: Maria Fradera, Teresa Guardans. **La setena direcció: el conreu de la interioritat**. Claret, 2008. 100 p.

Despertar l'interès no demana afegir més activitats a uns horaris ja molt atapeïts. La qüestió no és multiplicar les activitats sinó tenir com a prioritat arribar a posar els nens i les nenes en contacte amb la realitat -amb l'existència- de tal manera que sigui possible *sentir* el seu valor intrínsec, descobrir-lo.

Recullo algunes pistes, alguns aspectes que val la pena tenir en compte. No limitar-se, exclusivament, a l'aproximació conceptual. Es tracti el tema que es tracti, és important la participació del conjunt de llenguatges humans, també la d'aquells llenguatges que ens saben parlar del valor de les coses, els que saben posar de relleu el valor subtil, profund, dels fets: l'art, la poesia, els mites... Quan es treballa algun tema fer-hi participar els diversos nivells de coneixement amb els seus llenguatges propis: veure quadres o escultures relacionades amb allò, cançons, poemes, alguna narració mítica des de la seva riquesa comunicativa... I de tant en tant, podem donar un toc d'atenció, senyalar que la comprensió que ens ha ofert l'audició musical, o la lectura de poemes, o el mite, o el quadre, o l'escultura ..., ni substitueix ni queda substituïda per l'aproximació conceptual. Res substitueix a res. Tot enriqueix, tot ajuda a anar donant gruix a la realitat, noves cares, noves profunditats. I a poc a poc, el món va deixant de ser tan pla i inexpressiu, tan inert, si li donem l'oportunitat de ser el que veritablement és... És ben bé una tasca educativa que no queda limitada dins les parets de les escoles, va molt més enllà; és l'actitud amb la que els adults (que compartim moments amb les criatures) encarem la vida; si els nostres ulls no han perdut la capacitat de meravellar-se, podrem contagiar-la, trobarem maneres de fer-ho, d'afavorir-ho.

I en la mateixa línia en que abordem la realitat com alguna cosa inesgotable on l'exploració no té fi, també haurem de trobar maneres de fer prendre consciència a les criatures, i als joves, de les seves possibilitats de creixement interior: què vol dir créixer per dins, i com ho podem fer els éssers humans.

En un moment donat podrà ser simplement un petit toc d'atenció sobre com ha augmentat la nostra capacitat d'observació gràcies a exercitar-la en una activitat determinada, per exemple. Tocs d'alerta que ajudin a prendre consciència del fet mateix de créixer en aspectes subtils de la nostra persona i com hi hem col·laborat amb la nostra actitud, amb la nostra dedicació. Pescar al vol, o reservar, moments pel diàleg que permetin prendre consciència del que ens ha fet feliços, o de què és el que valorem, o el que significa créixer per dins... Prendre contacte amb la pròpia realitat personal, aprendre a valorar-la, a reconèixer-la... No donem per fet que les criatures ho saben; no donem per fet que saben distingir i fer front al sabor de la por o al de la joia, al del control i al del descontrol. Passen moltes i moltes hores d'espectadors d'històries a les pantalles i reproduïxen aquella "mena de realitat" en les seves relacions "virtuals", s'emmirallen amb els models (estètics, psicològics, humans...) que hi apareixen... però, els hem ofert ocasions per a reconèixer i manegar-se amb la pròpia realitat, la íntima, amb les seves riqueses i mancances? Una cosa tan necessària i bàsica com prendre contacte amb la realitat exterior (el Planeta, els altres).

I en aquest anar descobrint el significat del creixement interior, els relats, els mil exemples que podem trobar en els grans tresors de saviesa de la humanitat, en el llegat que aporten les religions, poden ser punts de partida idonis per al diàleg, per incitar la reflexió.

I ja en to de conclusió. Tot allò que forma part i constitueix la qualitat humana interior (el respecte, el compromís, la capacitat d'acció gratuïta, i també el sentit de

gratitud) són *fruits* d'una experiència de vida valuosa, *fruits* de poder reconèixer des de tots els porus del nostre ésser, l'inexplicabilitat de l'existència, el profund valor de cada ésser ... I treballar en favor del cultiu de la qualitat humana és treballar a favor de que aquesta constatació, aquest impacte, pugui produir-se, i no una sinó una i una altra vegada.

Hi va haver un temps en el que la simple presència del model adult podia ser prou argument per a posar-se a caminar en el procés de desenvolupament interior. Avui, per la majoria, no serà així; ja he esmentat breument el trencament de la cadena intergeneracional. La criatura ha de poder fer peu en la pròpia experiència. Però en aquest bagatge d'experiència pròpia els adults també hi tenen un lloc, o el poden tenir, si el contacte amb ells és experiència de vida, d'estimació, de gratuïtat, de goig. Més que mai, no són les paraules que es transmeten el que importa, sinó el convit a compartir l'experiència vital en la seva fondària.

Aquest ens sembla que és el gran repte pedagògic del segle XXI. Sabem de la seva necessitat. Es tracta d'aprendre a ser, aprendre a ser, plenament, i això no és qüestió d'una estona, d'una activitat, d'una assignatura. És una orientació, una orientació que no deixa res al marge i per a la qual ningú compta amb receptes garantides. Però, sintonitzant amb la perspectiva positiva d'aquest cicle penso que ens ha d'omplir d'esperança el fet de poder constatar les innumbrables temptatives concretes, reflexions, assaigs pràctics, etc. que es proposen arreu, a partir d'una consideració de l'ésser humà com un tot que mereix l'oportunitat d'un desenvolupament en plenitud sobre el qual fonamentar un autèntic sentit de vida. No evitem als nens i nenes que hagin de fer front, per si mateixos, a les dificultats de la vida. Però potser els haurem dotat d'aquells instruments que els faran més planer el camí al bell mig d'un món en canvi constant, en el que no queden rètols fixats enlloc.

Ho podríem resumir tot plegat amb una imatge de Piere Levy que fa temps que m'acompanya; en un moment de crisi o de canvis, podríem pensar que el millor és sobreviure al diluvi salvaguardant els nostres venerables béns i certeses en una arca, una mena d'arca de Noè, esperant que les aigües es tranquil·litzin una mica. Quan potser el que cal és afavorir tot allò que faci possible una vida equilibrada, plena, responsable, feliç, serena, etc., ...sobre una taula de surf!

La crisi ha estat aquell toc d'alerta que ens ho ha recordat, que ens diu que no podem adormir-nos, si no volem deixar les petites persones desvalgudes. No s'ho mereixen. Recordem que viuen en el món que hem creat per ells.

copyright:

Teresa Guardans (www.otsiera.com)

Espai Obert. Centre d'Estudis Francesc Eiximenis (www.centreiximenis.cat)